

V E S T I z G O R I Š K E G A

Deželne autonomije ne mislijo uresničiti

Ob zaključku leta 1959

Zadnje čase je vprašanje naše deželne autonomije živahno v ospredju. Pristojna poslanska komisija se je sicer že nekajkrat sestala in preučevala tri zakonske predloge za uvedbo posebne autonomije, ki nam jo določa 116 člen ustave. Ustava, to je vsem znano, je temeljni državni zakon, ki se mora spoštovati, ali pa se jo krši.

Komisija je sicer priznala, da so vsi osnutki zakona ustavno utemeljeni, toda do zaključka za njihov sprejem le ni prišlo. Vlada stoji namreč na stališču političnega značaja, ki utegne biti le izgovor zato, da se avtonomija ne izvede, izgovor ki ima v Italiji svoji poseben pomen, da se vlada pri širši javnosti opraviči. To stališče - izgovor se imenuje »Trst in cona B«.

Zopet so namreč spravili na dan zadevo Trsta in cone B in trdijo, da se posebna avtonomija ne more izvesti, dokler se Italiji ne vrne tudi cona B, ker bi sicer po mednarodnem pravu veljalo, da se je Italija cona B s tem odpovedala. Gre za navadno dlakocepstvo političnega in pravnega značaja, ki ima jasen namen opravičiti pred neveščo javnostjo kršitev ustave in pravic ljudstva naših krajev.

Italija se je z mirovno pogodbo odpovedala vsemu ozemlju, ki ga je pogodba vključila v sestavni del Svobodnega ozemlja. Z londonskim dogovorom pa so se velesile sporazumele, da odpravijo začasno vojaško upravo na tem ozemlju in jo izročijo Italiji v coni A, Jugoslaviji pa v coni B.

Ti dve državi sta tako odločitev sprejeli in ves svet je razumel, da je šlo pri stvari dejanski za odpravo Svobodnega tržaškega ozemlja z vrnitvijo cone A Italiji in s podelitvijo cone B Jugoslaviji. Jugoslavija je priključitev tudi pravno izvedla in jela novačiti vojake. Italija se je nekaj časa z novačanjem obotavljala, nato pa je tudi ona pričela klicati pod orožje mladeniče iz bivše cone A.

Z novim stališčem, na katerega se danes spričo nujnosti, da se deželna avtonomija izvede, stavljajo določeni vladni krogi, jasno izhaja, da nimata Italija in Jugoslavija pravice klicati pod orožje in uganjati tiste politike, ki jo uganjata in ki je prava kršitev državljskih pravic pripadnikov Svobodnega tržaškega ozemlja. Zato je vsako kazensko preganjanje državljanov Svobodnega tržaškega ozemlja, za nekatere prekrške italijanskih in jugoslovanskih zakonov, prava pravcava krivica in ne samo kršitev človečanskih pravic.

Pri stvari gre za slepomišljenje, za zavijanje zadeve kot je pravica naše dežele, da se izvede posebna avtonomija, za površno in zlonamerno tolmačenje nekega pravega položaja, ki je bil že zdavnaj odpravljen. Dejansko se določeni italijanski krogi postavljajo na položaj revizionizma, danes, ko ves svet zahteva mir, dolgo dobo miru, in ne samo da čaka in upa nanj!

Demokratsko mišljenje, ima vsak človek pravico upati, boriti se za neko idejo in delati na to, da se mu up in ideja ostvarita. Sleherni Italijan ima pravico misliti na to, da se cona B vrne Italiji, in sleherni Jugoslovan ima temu nasprotno pravico upati na Trst. Pripadniki STOja pa imajo zopet pravico protestirati proti odpravi STOja in proti njegovemu razkosaču, itd.

Toda to so demokratske človečanske pravice in ne še stvarnost, kot nam je stvarno ustavno priznana posebna deželna avtonomija. Tržaški, videmski in gorški zastopniki krščanske demokracije se med seboj nenehno posvetujejo, sestavljajo in objavljajo poročila in resolucije z zahtevo po izvedbi avtonomije. Resnice pa odkrito še niso povedali, ker dobro vedo, da imajo pri stvari sami precej krivice, saj so vendar na vladi v Rimu samo

njihovi ljudje, sami demokristjani. Spomladi in jeseni 1960 bodo zopet upravne volitve, in krajevni voditelji stranke se bojujejo, da jim volitvi avtonomisti obrnejo hrbet, seveda v korist levčiarjev, ki se, pozno sicer, toda vztrajno in odločno potegujejo za avtonomijo.

Levičarji prihajajo namreč na dan z upravičeno trditvijo, da se Segniseva vlada drži na stolu samo za ceno naše deželne avtonomije, ker ji sicer desničarji, ki avtonomiji nasprotujejo, odtegnajo podporo. Najbolji dokaz za to, je prav gori navedeni izgovor glede cone B.

Več zaležejo torej glasovi desničarjev, da se vlada obdrži, kot pa prizadevanja vseh demokratskih poslancev in senatorjev naše dežele, da se avtonomija pošteno in stvarno izvede. Zadostovalo bi prav za prav, da bi ti poslanci in senatorji odpovedali glas lastni vladi, pa bi padla in bi prišla druga, recimo Fanfanijeva, ki bi avtonomijo verjetno tudi izvedla.

Hotelo bi se le nekaj odločne in močate korajžje, ki je za žal ni. Ni je iz strahu pred očitkom izdajstva. Izdajstvo naj bi namreč bilo vsako popuščanje v priznavanju upravičenih pravic slovenski jezikovni skupnosti.

Leto 1959 je za nas zamejske Slovence minilo brez posebnih političnih dogodkov. Računali smo sicer, da bodo vladni krogi končno le upoštevali naše upravičene zahteve zlasti glede zakonitve naših šol. Toda ostalo je vse pri starem, in to pomeni, da bomo morali tudi v novem letu napeti vse svoje sile in nadaljevati z delom, kajti vsaka naša šibkost, vsako naše popuščanje bi utegnilo postati usodno.

Krivični pa bi bili, ako bi v tem bežnem pogledu v minulo leto zamolčali odločen nastop naših visokošolcev, ki so si prvič v zgodovini tržaške univerze zagotovili s samostojno listo dva zastopnika v visokoškolskem svetu. Nastop naših visokošolcev je brez dvoma najvažnejši dogodek preteklega leta, dogodek, katerega se bomo vsi, ki čutimo zares slovensko, spominjali, dokler homo živel!

Nastopa pa je bila še posebno vesela starejša generacija, ker je spoznala, da je med mladimi dovolj zdravih sil, ki bodo v najkrajšem času mogle zavzeti vodilno mesto med našim tukajšnjim ljudstvom.

Števerjan

V soboto 19. decembra se je sestel števerjanski občinski svet. Na dnevnem re-

du ni bilo posebnih točk, saj so svetovalci v glavnem odobrili le nekaj zadev upravnega značaja, ki jih je treba po navadi rešiti pred koncem leta, ter nato sklenili, da bodo kupili omaro za arhiv in večjo količino gramoz za popravilo cest, ki jih je stalno deževje precej razrilo.

Luč je zagorela v Jazbinah

22. decembra je končno tudi pri nas v Jazbinah zagorela električna luč. Tega dne je bilo v vasi veliko veselje, saj smo na ta dogodek čakali nekaj let. Hvaležni smo za električno luč vsem, ki so pripomogli, da smo jo dobili, zlasti pa našemu števerjanskemu občinskemu svetu, ki je s tem uresničil še eno točko volilnega programa liste z lipovo vejico.

Sejem Sv. Andreja

Sejem sv. Andreja se je tudi letos odlično obnesel po obisku. Ne pa tudi po trgovskih kupčijah saj je prišlo na sejem kakih 90 odst. samih igrači in slaščičarskih izdelkov ter zelo malo drugih koristnega blaga. O tem so govorili tudi v goriškem občinskem svetu, kjer je župan podčrtal to dejstvo in povedal, da namerava občinski odbor prirediti za sejem sv. Andreja neke vrste razstavo kmečijskega orodja, da bo sejem zopet pridobil svojo nekdanjo pravo veljavo.

Z jugoslovanske strani cenijo, da je prišlo na sejem kakih 25.000 ljudi, ki so zelo radi kupovali otroške igrače, pa tudi bolj preprosta oblačila. Topot je bilo opaziti, da prihajajo Jugoslavani sem oblečeni in obuti kot prejnjene čase. To je že dobro!

Vsak silepac pa lahko vidi, da bi Gorična ne mogla uspevati brez jugoslovanskih obiskovalcev in kupovalcev.

Polnočnica

za slovenske vernike

Vreme na božični predvečer ni bilo sicer prav nič naklonjeno, pa so se kljub temu naši verniki zbrali in lepemu številu v cerkvi sv. Ivana, da bi prisostvovali polnočnici v povsem domačem krogu, kakor je pač že več let navada tu v Gorici. Med sveto mašo, ki jo je daroval č. g. Eržen, so po cerkvi donele prelepe božične pesmi in ustvarile res pravo božično razpoloženje, v katerem se je lahko vsakdo čutil kot preroben.

Sovodnje

Sredi decembra je gospod Peter Tomšič iz Sovodni praznoval tiho in skromno, kakor je njegova navada, svoj petdeseti rojstni dan.

Ob lepem jubileju mu prijatelji želijo, da bi še mnogo let živel in deloval sredi svojih dragih, a istočasno pripomogel s svojo modro besedo pri javnem delu na vasi.

Koncert božičnih pesmi

Tudi letos je koncert božičnih pesmi, ki ga priprava SKPD, zvalil v stolno cerkev veliko število vernikov iz mesta in okolice, posebno pa vse tiste, ki se navdušujejo ob naših lepih božičnih pesmih. Koncert pa ni bil posvečen le božiču, temveč tudi petstoletnici obstoja stolne cerkve in petdesetletnici mašniškega posvečenja, ki jo je v teku leta obhajal goriški nadškof Ambrosi.

Slovesnost se je pričela s slavnostnim govorom č. g. dekana Andreja Simčiča iz Solkana, ki je bil namenoma povabljen, da bi s svojo prisotnostjo poudaril tesne vezi, ki so nekoč, in še sedaj vežejo solkansko in goriško stolno župnjo.

Sledil je koncert božičnih pesmi, kateremu je prisostvoval tudi prevzvišeni nadškof, ki se je v kratkem nagovoru zahvalil za lep sprejem ter med ostalim tudi podčrtal veliko važnost božiča za ves človeški rod.

Ob zaključku je bila še zahvalna pesem za vse dobroto sprejete v letu 1959 in nato blagoslov.

Ali imamo Slovenci kaj upati?

Prvotni in pravni namen in pomen deželne avtonomije so prav za prav demokratski in kmalu po njenem izglasovanju v ustavodajni skupščini jeli brisati in pobijati. Najprej so namreč trdili, da je treba priznati Slovincem pravice, ki jim gre do dna in da je to možno samo v deželni avtonomiji s posebnim statutom. To so trdili tudi na podlagi znane vladne izjave iz poletja 1945, da bodo namreč jezikovnim manjšinam priznane in spoštovane vse pravice in avtonomije. Poleg tega pa je to določil in določa 6. člen ustave, ki vladi nalaga dolžnost, da zaščiti te manjšine s posebnimi zakonskimi ukrepi.

V tistih prvih povojnih časih pa je delovalo tudi Furlansko ljudsko avtonomistično gibanje in vse je kazalo, da se bo iz vsega tega izluščilo nekaj dobrega in splošno koristnega. Prihajale so objube z lepimi upi in nadami v boljšo bodočnost. Ko pa je bilo vse izglasovano in je manjkalo še zadnji glas za potrditev ustave, so odhiteli v Rim zastopniki določenih krajevnih italijanskih krogov in trotili strah pred namišljenjo slovensko nevarnostjo in tako so ustavno skupščino preprčili, da je izvedbo deželne avtonomije začasno odložila. Predstavniki, ki so odšli v Rim, so vodili demokristjane.

Zatem so določeni videmski demokristjanski gospodje želeli odločen nastop Slovencev čes, da bi ta močno zalegal, da se Rim odloči za spoštovanje ustave in izvedbo avtonomije.

Ko pa so se Slovenci iz doline Nadžje sešli v Cedadu in zahtevali spoštovanje svojih pravic, so prvi dvignili nasprotni glas prav ti videmski gospodje. Se pred tem dogodkom so se videmski demokristjanski predstavniki uprli zahtevi Slovencev, da se morajo uvesti v osnutek statuta, ki se je pripravljalo, določila za zaščito Slovencev. Tudi zahteve Slovencev, da mora statut izrečno predvidevati zastopstvo Slovencev v deželnem zboru, niso demokristjani sprejeli. Nasprotno, so v raznih osnutkih takih deželnih statutow pisali, da Slovence že štiti 6. člen ustave.

Zato lahko trdimo, žalostno sicer, toda resnično, da na podlagi takih statutow Slovenci v deželnem zboru ne bomo zastopani. V ostalem pa smemo trditi, da pravega pomena avtonomije današnji demokristjanski voditelji iz naših krajev niti ne razumejo, ker se njihova prizadevanja sučejo samo okoli vprašanja o številnem predstavnstvu v deželnem zboru demokristjanov iz Goriške, iz Tržaškega in iz Vidma. Priprajo se tudi zaradi sedeža deželnega zbora. O bistvenih zadevah dejanske avtonomije in gospodarskih koristih, ki naj jih ljudstvo od nje ima, pa se bore malo razumejo in brigajo.

Pametno je povedal na uho neki bivši avstrijski Italijan iz naših krajev, ko je te dni rekel: »Saj niti ne vedo, kaj beseda avtonomija pomeni, ko ne priznavajo vseh človečanskih pravic, ne poznajo avtonomnega upravljanja dežele in ne vedo kje tičijo in kako bi se lahko rešila gospodarska vprašanja naše dežele.« Pa ne mislite, da gre za kakęga zagrizenega avstrofila, gre za zavednega Italijana.

Ce bi demokristjanom šlo za resnično avtonomijo v korist vsega ljudstva naše dežele, bi spregovorili besedo tudi za naše brate iz Videmske province, ki morajo v tisočih v tudino s trebuhom za kruhom, medtem ko prihajajo iz južnih krajev priseljenci, za katere imajo razni zavodi in razna podjetja takoj mesta za zaposlitev. Papež Janez XXIII. lahko poziva na socialno pravičnost in na spoštovanje vseh človečanskih pravic. Njegovi pozivi odmevajo v srcu krajevnih odgornih činilcev, laičnih in cerkvenih, v pogledu Slovencev, kakor bob v steni.

Tik pred božičem je vlada izglasovala važna zakona glede dvojezičnosti med Nemci v gornjem Poadižju, za nas Slovence pa ni imela in nima niti ene same dobre besede. Ali papež Janez XXIII. ve, da nimajo naši bratje v videmski provinci niti enega samega razreda osnovne šole in da so cerkvene oblasti te province nenaklonjene slovenskemu ljudstvu v pogledu spoštovanja materinščine?

Ali predsednik vlade Segni ve vse to? Seveda morata oba vedeti, kaj in kako se z našo jezikovno skupnostjo ravna, pa ostaja kljub temu vse pri starem...

Pravijo, da pride vprašanje izvedbe posebne avtonomije pred poslansko zbornico. Toda poslanci so vendar vezani na disciplino stranke in bodo glasovali, kakor jim bo ukazano. Slovenci imamo samo eno izbiro: vztrajati na zahtevi, da nas vlada zaščiti na podlagi 6. člena ustave, ker nam bodoči deželni zbor, kjer ne bomo niti z enim glasom zastopani, ne bo priznal ničesar, ali pa nam vrže pesek v oči. To zahteva goriška Slovenska demokratska zveza.

Zgodilo se bo, da bo Titova Jugoslavija nudila peščici Italijanov v svojih mejah tudi univerzo, Italija pa niti enega samega razreda osnovne šole štiridesetisočem Slovencev v Videmski provinci, onim iz Goriške in Tržaške pa niti šolskega niti ne zaščitnega zakona. Toda Titu in njegovi družini zadostujejo »dobri odnosi«, pa je slovenska manjšina v Italiji... zadovoljna in srečna.

Da ne bo slabega tolmačenja, moramo povedati, da so se demokristjani sporazumeli na takem volilnem sistemu za deželni zbor (če se sploh avtonomija izvede!), da pride po en deželni poslanec na vsakih 20.000 prebivalcev. Vsaka provinca pa bi volila najmanj deset poslancev. To pomeni da Slovenci, razcepljeni in razvojeni kot smo, ne pridemo v poštev.

Vsa prizadevanja slovenskih organizacij, na primer Slovenske demokratske zveze, da bi se Slovincem vendarle zagotovilo predstavnstvo v deželnem zboru, so naletela na gluha ušesa.

Ce kljub temu pride do avtonomije, se bo pač treba boriti vsaj za kake ugodnosti gospodarskega značaja. Prefektura sicer izgine, toda deželni odbor bo verjetno ravno tako meril Slovincem, kakor merijo prefektura. S.

Nepotrečno razburjanje

Prav gotovo ste že slišali govoriti o partijski disciplini, ki jo komunistična partija nalaga svojim članom. No, lahko vam rečemo, da je ta disciplina nekaj strašnega. Naj se član le za malenkost pregreši, pa ti začne takoj sestanki partijske celice, kateri revež pripada, in tam se bo zgodilo, da ga bodo proglasili za vse, samo ne človeka.

Pa predstavljajte si, da je član brezbožnega komunizma pokazal ob kakih priključkih le majhen znak svoje nekdanje povezanosti s cerkvijo. Tedaj ne bodo več

ZOBOZDRAVNIK
Dr. Stanislav Pavlica
želi srečno novo leto 1960!
TRST
Ul. Rittmeyer 13 - Tel. 31-813

Irgovina jestvin
PRELOG JOSIP
želi srečno novo leto 1960!
TRST
Ul. della Guardia 44 - Tel. 93831

TRGOVINA JESTVIN
Karel Čok
želi srečno novo leto 1960!
LONJER 269

BLED - Hotel - Penzion
ROMA - Via Sallia 19 - Tel. 777102
Lastnika: VINKO in DANILA LEVSTIK
voščita primorskim rojakom blagoslova in uspehov polno leto 1960

Tvrčka A. PERTOT
TRST - ULICA GINASTICA 22 - TEL. 95-998
IMA V ZALOGI VELIKO IZBIRO ŠTOFOV IN PODLOG PO KONKURENČNIH CENAH
Želi cenjenim klientom
vesele božične praznike
in srečno novo leto!

MESNICA
Viktor Fornasari
ZELI SREČNO NOVO LETO 1960!
DEVIN

Radio Sossi
Radio in televizijski aparati - Štedilniki in peči najboljših znamk - Električni material
ZELI SREČNO NOVO LETO 1960!
OPČINE Ulica Salici 1 vogal Proseške ceste

Plastika zmaguje na celi črti

Polietilenski foliji ohranjajo zemeljsko toploto in vlago

Niso vedno senzacionalne iznajdbe tiste, ki preobrazajo človeško življenje. Morda bo najlonov namizni prtičnik nekdo odtegnil celo reakcijskemu letalu njegov današnji gospodarski pomen.

Naše celofanske prte, vrečice in zaščitnike volnenih izdelkov izdelujejo pretežno iz polietilena. Že nekaj časa sem pa so polietilenski foliji našli v ameriškem poljedelstvu novo torišče uporabe. S temi po en meter širokimi trakovi pokrivajo vrtove in njive, v glavnem zelenjadne nasade. Največkrat se to dogaja tako, da traktor odvija trakove, njegove gosenice pa jih obtežijo z zemljo. Preden posadijo v zemljo sadike ali semenska zrna, napravijo v pasove primerne ozke zareze, skozi katere se bo mlad zarodek izkopal na svetlo.

Uporaba (največkrat črnih) folijev iz plastike prinaša kmetijstvu nekaj odločilnih prednosti:

Foliji ohranjajo zemlji sončno toploto, da je zvečer za 12 stopinj toplejša kot nepogrnjena zemlja in omogočajo s tem hitrejšo rast sadik.

Foliji odvzemajo plevelu sončno svetlobo in mu preprečujejo rast, s čemer prihranijo poljedelci pomembne količine gnojil.

Foliji preprečujejo odplavljanje rodovitnih zemeljskih plasti, kar se tako rado dogaja ob hudih nalivih.

Foliji zadržujejo vlago v zemlji. Pri zalivanju in ob deževju pronica voda skozi odprtine v samih trakovih in med posameznimi foliji, ki so položeni po nekaj centimetrov drug od drugega, ne more pa tako hitro izhlapati. Ta prednost bi bila za naše vrtove in njive, ki so izpostavljeni poletni suši, še posebno pomembna.

Mnoge zelenjadne vrste dozorevajo zaradi navedenih prednosti tudi po tri tedne prej kot pri dosedajni obdelavi. Tako taki pridelki kar sami poravnajo izdatke za plastiko. Pri kumarah, paradiznikih, glavnih solati in melonah so dosegli do trikrat obilnejšo letino.

Zreli paradizniki, vrtno jagode, kumare in podobni sadeži, ki odpadajo, ne gnijejo na foliju kot se to navadno dogaja. Če puščamo folije po končani letini po gredičah in njivah, si lahko prihranimo prekopavanje, oranje in brananje. Zemlja ostaja pod plastiko tudi pozimi zrahljana in rodovitna.

Plastične folije s pridom uporabljamo tudi še za drugačne namene. V Oregonu v Združenih državah odevajo s prozornimi plastičnimi foliji sadno drevje, pokrivajo kope sena in slame proti vremenskim nezgodam in jih z lahkoto lepijo. Za kritje streh je tak folij najcenejše gradivo.

Pušča bode preobrazil v rodovitna polja

S tem pa plastika še ni zaključila svoje zmagovite poti v poljedelstvu. Na naših zemlji je 18 milijonov kvadr. km puščavskega ozemlja. Te ogromne površine ostajajo za človeško prehrano neizkoriščane, ker se na njih ne morejo tvoriti rodovitne zemeljske plasti.

Današnja kemična znanost pa je že tako dozorela, da ustvarja pogoje za rastlinsko kulturo povsod, kjerkoli to želimo. Poljedelski raziskovalni zavodi v Nemčiji in Združenih državah proizvajajo v pokusne namene posebno sintetično snov - penasto tvorivo -, ki vsebuje vse tisto, kar je rastlini potrebno za njeno rast in dozorelost.

Z novo iznajdbo bodo nepregledne puščave preobrazili v rodovitno zemljo. Orjaška vozila bodo križarila po puščavah, Motorski plugi bodo orali pesek. V globlini 10 cm pod površino puščave bodo bodoča zemljišča -, da se tako izrazimo - pregrijali s preprogami penastega tvoriva, ki bo spreminjalo puščavski pesek v rodovitno zemljo. Penasto tvorivo, napravljeno iz retorte, vsebuje vse sestavine potrebne za uspešno vegetacijo.

Zrnasta puščavska tla so skoraj brez

slehernih hranilnih snovi in ne vsebujejo snovi, ki bi zadrževale vodo. V puščavski pesek položena preproga penastega tvoriva dopušča kaljenje semena in korenice najdejo v umetnem tlu potrebni oprijem. Voda se v penastem tvorivu, ki je prepojeno s hranilnimi snovmi, zadržuje in le malo vode ponikne.

Ko posebno izbrano rastlinstvo prvič doraste in dozori, ga podorjejo in tvorijo prvo zeleno gnojenje. Tako nastajajo najprej progasti pasovi rodovitne zemlje, ki se polagoma širijo in združujejo.

Penastemu tvorivu seveda dodajajo vse potrebne hranilne snovi z bakterijami, vitamini, hormoni, kovinskimi sestavinami in številnimi drugimi dodatki. Skratka ustvarjajo umetno humusno zemljo.

Pred 270 leti se je rodil - šampanjec

Ko bomo letos silvestrovali in ob polnoči udarjali s kozarci in ustnicami, z voščili za srečno novo 1960, bodo pokali pod strop zamaški in po mizah bo kipel šampanjec. Morda se bo našel nekdo, ki bo zapel zaslužno slavo tudi izmitelju te slavnostne pijače.

Zgodovina šampajca je, kot mnogi drugi izumi, plod slučajnosti. Oče Perignon je bil okrog l. 1670 kletar benediktinskega samostana Haut-Villiers v francoski pokrajini Champagne, kjer uspeva posebno zlahkno grozdje. Menihi so bili izvrstni vinogradniki. Med svojimi verniki so pobirali biro kot je to bila navada po vsem svetu. Kmetje pa svojim duhovnim očem

tom niso vedno postregli z najboljšim pridelkom, ampak so se radi otresali manjvrednega mošta. Kakor pa so menihi umeli ločiti dobre vernike od slabih, tako so ločili tudi dobro vino od slabšega.

Nekega dne je bil samostan nabit številnih gostov in - kot se je to zgodilo že v Kani Galileji - je žlatne kapljice zmanjkalo. Pater Perignon je v hudi zadregi dodal manjvrednemu vinu nekoliko sladkorja in s tako pijačo postregel žejnih gostov, ki so bili že nekoliko dobre volje. Nič ne opazil potvorbe, saj je bil samostan znamenit po dobri kapljici, ki jo razvijali Francozi posebno visoko cenijo.

Preostale steklenice s posladkorjenim vinom je skrbni pater kletar odnesel na zakotno mesto v obširni kleti. Šele po dolgih mesecih se je spet domislil steklenice. Ko se je približal spravi, so ga presenetile številne steklene razbitine in zamaški. Ves začuden je pater pograbil zadnjo celo steklenico s ponarjenim vinom. Iz strahu bi jo kmalu spustil na tla, ko je kot strel iz puške švignil iz stekleničnega vratu zamašek naravnost pod strop. Ko se je pater nekoliko opomogel, je previdno pokusil nekaj tekočine, ki jo je z dlanjo rešil pred žuborenjem iz steklenice. Njegov razjarjen obraz se je kaj hitro preobrazil v sladek nasmešek, kajti izvrsten poznavalec žlatne kapljice je takoj uganil, da je to pijača, ki je doslej še ni zaužil.

Tudi ostali sobratje so bili deležni pokušanja in so bili seveda vsi navdušeni nad skrivnostno pijačo.

Tako se je rodil pred 270 leti - šampanjec.

IVAN CANKAR

Megleno in mrzlo zimsko jutro je drevalo zunaj, gledalo čemerno skozi okno. Bil sem že v postelji, ko so se bližali po stopnicah težki, storkljasti koraki, počasi, predsledkoma, kakor da bi se obotavljali, ali se odpočivali. Duri so se odprle na stečaj. Strmel sem osupel in skoraj prestrašen na človeka, ki je stal na pragu. Podoben je bil popotniku, ki je prehodil veliko sveta, prišel iz daljnih krajev ter postoji mimogrede kraj poti, da si oddahne. Bil je v letih, ko ni dognati, če je človek star ali mlad. Stal je sključen, opiral se je ob palico. Izpod klobuka mu je štrlelo par čopov črnih las, sivkasta lica so bila neobrita in do kosti usahlja, brki so sršeli naščetinjani iznad porogljivo napetih ust. Zdelo se mi je, kakor da je bil svoje čunje pobral spotoma nekje za plotom; tanki poltenski suknjič mu je bil prekratek, hlače so mu bile v stegna preozke, ob gleznjih preohlapne, vse pa je bilo obnošeno in obguljeno; ovratnika in ovratnice ni nosil. To je bil moj brat Francelj.

Z globoko udrtimi, temnimi očmi je gledal naravnost name smehljaje in dobrodušno.

»No... vidiš!« je rekel.

»Odkar sem ga poznal, je bil popotnik brez doma in pokoja. Nekaj starejši je bil od mene; čemu in kdaj je šel od hiše, ne vem. Tudi nikomur ni pravil ne pisal, kod da je hodil in kako da se mu je godilo; nikar celo, da bi bil kdaj potožil. Prikazal se je po dolgem času nenadoma, prišel je in šel, brez posebnih besedi, kakor sosed, ki malo pokramlja v veži, kakor se vrača s polja. Se ga pomnim iz svoje zgodnje mladosti, ko je sedel teden dni s prekrižanima nogama na peči, zibal se z životom ter tiho prepeval hrvatske pesmi. Cez teden dni mu je rekel oče prav ljubezljivo: »Francelj, kaj se nisi že dovolj oddahnil?« Francelj je zlezal s peči, ni zinil besede, povezal je culo ter se okrenil proti durim. »Kam pa?« se je začudil oče. »Saj ste ukazali, da naj grem!« je brez zamere odvrnil Francelj.

Brat Francelj

Zares je šel še tisti dan in ni ga bilo dolgo let. Malokdaj sem se spomnil nanj, ali kadar se je zgodilo, mi je bilo toplo pri srcu in tesno obenem; zdelo se mi je, da nosi po svetu nekaj mojega s seboj, kos mene samega. Vselej se je poslovil brez vzdihla in vzklika, tiho kakor senca; in ta senca se je odrgala od mojih nog.

»No... vidiš!« je rekel; ko je stopil v izbo, sem videl, da šepa z desno nogo, levo roko pa je imel obvezano.

Nič čudnega ni bilo, da se je popotnik prikazal, kakor je bil; ali vendar me je presunila neznan bolečina, ko je stal pred menoj star in sključen, ves ubog.

»Kod si hodil? Od kod prišel tako siroten?«

»Iz špitala. Poprej pa sem bil v vojski.« Sedel je na rob postelje in si je napravil cigareto, počasi in s težavo, ker mu je izpod obveze na levici gledal samo palec. Smehljaj se je ves čas, pomežikoval je celo, kakor da mu je srce polno prešernih misli. Ko sem ga videl prav od blizu, sem opazil mnogoštevilne globoke zarezne kraj ust in oči; tudi roke so se mu tresle.

»V vojski sem bil, glej! Ti pa ležiš na mehkem in na gorkem, čakas belega dne in nikogar ni, da bi ti ukazal 'auf'!«

»Ali kako, povej, kako si zašel v vojake?«

»Kako pač! Kakor vsi drugi - šel sem in nisem vprašal kam. Takrat sem bil doli v Slavoniji prav prijeto se mi je godilo, na pol sem se bil že oženil... Zdal je vse tisto pri kraju!«

Spet se mu je stresel život v tihem smehu, tudi lica so se mu smejala, oči pa so gledale nemirno izpod srčevih obrvi.

»Vse je pri kraju... Po Slavoniji sem romal; čist zrak je tam, ceste so široke in ravne, zemlja poje venomer, praznik je od Novega leta do Silvestrovega. Pa so me ustavili, kakor sredi svatbe. No... tudi druge so ustavili!«

»Pa ranjen si bil, se mi zdi!« Pogladil se je z dlanjo po kolenu.

»Seveda... zato sem bil v vojski. Mnogo jih je bilo takrat ranjenih tam ob Dnjestrju...«

»Kako te je zalotilo?«

»Sam ne vem! V grapi čepim, kakor so drugi čepili, in čakam... na nič! Kar ugledam, da mi lije kri od leve roke. Sežem po obvezo, pa se ne morem ganiti; desna noga visi težko od mene, leži tam, kakor kos kamna... Takrat pridrvi in pridri dol naš tovariš, bogati Jurij, skupuh, da nikoli takega. Še cigarete ti ni privoščil, komaj da jo je prodal za drag denar. 'Moj nahrbtnik' ti kriči zasopel. 'Moj na-

hrbtnik! Francelj, skoči tja gor po moj nahrbtnik, dam ti petak, Bog mi je pričal! V nahrbtniku pa je imel svoje bankovce. Zasmel sem se naglas... to je bila pravična kazen božja.«

Smejal se je z obrazom in životom.

»Kaj pa je bilo s teboj?«

»Nič. Zaspal sem, dokler se nisem zbudil na Dnjestrju.«

Vstal sem ter se naglo oblekel; nato sva šla v spodnjo izbo, kjer je bil čaj pripravljen za naju.

»Ali te nič ne zebe v tej letenski obleki?« sem ga vprašal.

»Se Bog, da sem takšno dobil... čisto nag le nisem mogel z Dunaja.« Prijeto se je nasmehnil ter pokazal na palico, ki je visela ob steni. »Nekaj pa so mi le dali za spomin! Tenka palica je res,

(Nadaljevanje na 4. str.)

Miklavževanje SDD

Pretekli april je stopilo SDD v enajsto leto svojega obstoja ter s tem dokazalo slovenski javnosti, da je taka demokratična in napredna ustanova postala potrebna in tudi pomembna, ker si je stalno prizadevala, v okviru razpoložljivih sredstev, omiliti težko ogroženi narodnostno-socialni položaj naših rojakov.

V ta namen je poleg vsakoletnih počitniških letovanj, ki jih je SDD organiziralo v Devinu ob morju za osnovnošolsko dečo slovenskih šol na Tržaškem, poleg rednih podpor srednješolski mladini in tudi visokošolcem, poskrbelo v okviru miklavževanja za vsakoletno obdaritev najrevnejših otrok Trsta in okolice z najpotrebnejšimi predmeti, ki jih ne zmore gospodarsko šibkejši slovenski sloj na Tržaškem.

Kakor vsa ta leta, je tudi letos na dan prihoda sv. Miklavža, najbolj priljubljenega svetnika otrok, priredilo na svojem sedežu v ulici Machiavelli veselo presenečenje našim mladim šolarjem z razdelitvijo skoraj 350 zavojev, ki so vsebovali poleg sadja in sladkarij tudi 214 parov čevljev, raznovrstno perilo, blago za obleke, rokavičke, nogavičke, volno, itd.

Sv. Miklavž, ki je tokrat prišel v spremstvu rdečega Luciferja in njegovega črnega rogatega pomagača, ni imel dovolj rok, da bi zadostil vselemu pričakovanju naše mladeži. Koliko veselih očk, nasmehanih ličk in vzlikov presenečenja si mogel opaziti, seveda poleg prikritega strahu pred neprestanim brizganjem neukrotljivih parkeljnov. Končno je uspel sv. Miklavžu izprazniti vso svojo težko košaro darov. Veselja in nedolžnega živčavanja ni bilo ne konca ne kraja.

V soboto zvečer pa je sv. Miklavž razdelil 54 paketov SDD v Marjanišču na Opčinah med slovenske osnovno-šolske

otroke tamkajšnjega didaktičnega ravnateljstva.

Zavoje so prejele sledeče šole: Opčine 54, Trebče 16, Gropada 11, Bazovica 23, Prosek 19, Sv. Križ 25, Sv. Jakob 26, Skedenj 20, Sv. Ana 14, ul. Donadoni 9, ul. Sv. Franška 18, Barkovlje 12, Rojan 25, Sv. Ivan 29, Katinar 16 in Domjo 20.

V prijeto dolžnost si štejem, da se zahvalim vsem članom, prijateljem in podpornikom za njihov dragocen prispevek, da je letošnje miklavževanje tako lepo uspelo. Zahvala gre tudi našemu poštvovalnemu učiteljstvu za moralno in stvarno pomoč, ter didaktičnim ravnateljem in višjemu šolskemu nadzorniku, ki so nudili SDD ob tem lepem prazniku naše mladine vso svojo spodbujevalno sodelovanje.

Naš današnji obračun obsega zato aktivno postavko, ki je odboru SDD in slovenski javnosti v veliko zadoščenje. Za vedati se moramo namreč, da je slovenski otrok prvenstveni predpogoj za narodnostno samohranitev, posebno tamo, kjer se veliki narod stika z manjšim.

dr. R. J. Marc
predsednik SDD

Ali si že poravnal naročnino?

PEKARNA IN SLASCICARNA

Rudolf Marc

želi srečno novo leto 1960!

BAZOVICA St. 55

JESTVINE

Oskar Milič

želi srečno novo leto 1960!

SLIVNO

BRIVSKI IN DAMSKI SALON

DEVETAR

želi vsem cenjenim klientom srečno in uspeha polno novo leto

NABREŽINA

TRGOVINA JESTVIN

Cence Dominik

ZELI SREČNO NOVO LETO 1960!

Sv. Križ 125

GOSTILNA IN MESNICA

DANILO PETAROS

ZELI SREČNO NOVO LETO 1960!

BORŠT

Mahnich Ivan

TRGOVINA IN GOSTILNA

ZELI SREČNO NOVO LETO 1960!

BAZOVICA

Svojim prijateljem in klientom želi srečno novo leto

Hotel Kras

REPENTABOR

TRGOVINA Z JESTVINAMI

KAREL MALALAN

ZELI SREČNO NOVO LETO 1960!

TRST Ulica Udine 3

LESNA TRGOVINA

"CALEA"

ZELI SREČNO NOVO LETO 1960!

Telefon 90441 TRST, Viale D'Annunzio 24

TRGOVINA S SADJEM IN ZELENJAVO

KALIN

ZELI SREČNO NOVO LETO 1960!

OPČINE, vogal Narodne in Proseške ulice

Srečno novo leto Vam vošči

PEKARNA & TRGOVINA JESTVIN

Sosič

TELEFON 21-049 OPČINE & Proseška 10

JESTVINE

Justina Gustinčič

želi srečno novo leto 1960!

SV. KRIZ, 340

STROJNO MIZARSTVO

MILIVOJ PERTOT

želi srečno novo leto 1960!

BARKOVLJE BOVETO 12

SLOVENSKE ŠOLE NA TRŽAŠKEM

Samo za državljane?

Parlamentarna zakonodajna komisija je lani prejela razne predloge za zakonsko ureditev šol s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem. V vseh teh predlogih in zakonskih osnutkih pa najdemo, med drugim določilo, da so javne šole s slovenskim učnim jezikom namenjene samo pripadnikom slovenske narodnostne skupine, ki so italijanski državljani. Podobno kot na Goriškem, in kot se v ostalem že od nekdanjega prakticiranja po vsej Italiji, naj bi torej tudi na Tržaškem bile tujim državljanom v kolikor hočejo posejati državne šole - dostopne samo tiste, v katerih se poučuje v italijanskem jeziku.

Ne bomo se spuščali v obravnavanje krivice, ki se je z uveljavljanjem tega načela zgodila na Goriškem, ko so morali vrat na nos prepisati svoje otroke s slovenskih na italijanske šole. Hoteli bi le - dokler je še čas - opozoriti, da se takih določil ne more enostavno raztegniti na Tržaško ozemlje, na katerem so slovenski manjšini zagotovljene posebne pravice.

Posebni statut, ki sicer ni uzakonjen, a sta ga Italija in Jugoslavija vendarle podpisali ter ga morata spoštovati, namreč nikjer ne govori o »državljanstvu ali »nedržavljanstvu temveč samo o »prebivalstvu«, ki morajo, po 1. členu brez diskriminacije, uživati vse pravice zagotovljene v Listini o človeških pravicah, ki so jo Združeni narodi sprejeli na svoji Glavni skupščini dne 10. decembra 1948. V 2. členu govori Posebni statut zopet o »pripadnikih jugoslovanske etnične skupine, na področju, s katerim upravlja Italija, in »pripadnikih italijanske etnične skupine, na področju s katerim upravlja Jugoslavija ter jim jamči »enake pravice in postopek kot jih bodo uživali oostali prebivalci obeh področj«. V 4. členu je obema skupinama zagotovljen pouk v materinem jeziku in to v otroških vrtecih, osnovnih, srednjih in strokovnih šolah.

Dodajmo še, da je s členom 8. Spomenice o soglasju izrečno določeno, da se v enem letu od parafiranja Spomenice lahko vrnejo na področja, ki prehajajo pod upravo Italije oziroma Jugoslavije osebe, ki so nekdanji tuje domovinske pravice, nadalje pa tudi še, da bodo vsi »ki se bodo na ta način vrnili, kakor tudi tisti, ki so se vrtnili, uživali enake pravice kot ostali Tržačani in okolici, ki so v preteklosti, s katerega koli razloga zapustili svoje domove, in so se v novih okoljih vrtnili. Pri tem pa drža - najbrže je to edinstven primer v vsej povojni Evropi - da je še vedno nekaj ducatov takih povratnikov, ki so z vsemi svojimi prošnjami, da bi se jim priznalo vse njihove pravice, doslej naleteli samo na gluha ušesa. Čeprav so to dejansko nekdanji begunci izpod fašističnega nasilja ali pa ekonomski emigranti iz časov stiske, v kateri se je znašel Trst po prvi svetovni vojni, jim oblasti do danes še niso priznale pravice do italijanskega državljanstva, kar je v večini primerov osnovni pogoj za uživanje pravic, kakor jih imajo ostali prebivalci. Če obveljajo sedanji zakonski osnutki za u-

reditev slovenskega šolstva na Tržaškem, bi se zdaj tem ljudem še prepovedalo, da bi lahko pošiljali otroke v slovenske šole! Kje so potem povratnikom zajamčene »enake pravice«?

Opozarjamo na teh nekaj dejstev, ki očitno dokazujejo, da se omejujev, ki velja glede vpisa v šole s slovenskim učnim jezikom na Goriškem, in kolikor nam je znano, tudi za vpis v šole z nemškimi učnim jezikom v Gornjem Poadriju, nikakor ne more in ne sme uveljaviti tudi na Tržaškem.

Svetovni prvak - Tržačan

Enajstletni deček - tako pravi policijsko poročilo - je razbil iz otroške razsajenosti nekaj šip v trgovski strokovni šoli s slovenskim učnim jezikom pri Sv. Ivanu. Pomislite, dragi čitatelji, enajstletni bubec zagrabi kamen, težak pol kilograma, ga požeze in razdalje kakih 6 metrov z začetno hitrostjo topovske krogle skozi dve debeli šipi, tako, kot da bi odprtino izrezal steklar. Po preboju obeh šip frči kamen še kakih nadaljnjih 6 metrov in prebije tretjo še debelejšo zaščitno šipo v razredu in udari še v za šip stoječo omaro ter končno obleži. Tega mlečnozobega Tržačana moramo poslati na olimpiado v Rim!

Nova šola v Cerovljah

V »Novem listu« z dne 12. nov. 1959. so natisnili članek iz naše vasi z naslovom »Gradnja nove šole«. Izgleda, kakor da bi se s tem člankom nekateri hoteli opravičiti za velik pogrešek, ki so ga storili in bo ostal nepopravljiv: t. j. da so dali sezidati novo šolo za Cerovlje daleč proč iz vasi. Kakor je bila nekdanj potvorjena volja prebivalcev, tako je sedaj v tem članku potvorjeno tudi razpoloženje Cerovcev do šole. Resnica je, da se tista mala manjšina, ki je bila za gradnjo šole izven vasi, priznava zdaj svojo zmot in se »kresa«.

Vsak potnik, ki gre mimo nove šole vprašuje: kaj neki bo to tako vstran in v gozdu, morda hiralnica ali zdravilišče in ko izve, da bo šola, začudeno gleda, kje je vas s šolarji?

Za nekaj metrov električne žice in par električnih kolov, bodo morali »rodovi naših otrok uživati burjo, dež in nevarnost prometa na poti v oddaljene šole. Ali pa bo občinska uprava uvedla stare tramvaje, zavzete iz Trsta, za prepeljavo naših »otrok? Nemogoče saj so poti v naši vasi in izven nje sama razvalina, in tega nihče ne vidi. - Vse to se nam zdi zelo slaba reklama sedanjih občinskih voditeljev za bodoče volitve.«

Več vaščanov

Slovenskim kmetovalcem!

Slovenska demokratska zveza v Trstu podarja vsem slovenskim kmetovalcem brošurico »Kaj moramo vedeti o socialnem zavarovanju kmetovalcev?« ki je priložena novoletni številki in jim priporoča, da hranijo koristne nasvete, ki jih vsebuje, kot odgovor na vprašanja, ki se bodo pojavila. Srečno novo leto!

TITOVSKA NOVOLETNA DARILA JUGOSLOVANSKIM PODLOŽNIKOM

Ko so se pred poldrugim desetletjem komunisti polastili oblasti v Jugoslaviji, so si najprej porazdelili naropani plen vsega jugoslovanskega prebivalstva: denar, krvavo zaslužene prilhanke, vrednostne papirje, dragocenosti; pri sovražniških diktatur pa tudi vseh osebnih pritokov od opreme do perila. Rdeči oblastniki so se vgnezdili v razlašene vile in udobna stanovanja, jih preurejali in pleskali se polastili zemlje in zlasti gozdov, ki so jih neusmiljeno sekali. Zaplenili so vsa večja posestva s stanovanjskimi in gospodarskimi poslopiji vred.

Da bi se ljudjem prikupil, so znižali »buržujške najemnine« za 50 odst. in dejansko razlastili brez sleherne odškodnine vsa večstanovanjska poslopja. Za popravlila je skrbela ljudska oblast, in stavbe so temu primerno razpadale.

Stanarine pa niso ostale na »simbolični ravni«, ampak so se polagoma, skoraj neopazno v eni ali drugi obliki vzpenjale navzgor. Titovci so morali kmetje sproletizirati, saj je kmečki življ predstavljal 70 odst. prebivalstva in je bil v celoti proti kremeljskim najemnikom. Zato so s kmečkih domačij pobrali vso delovno silo in jo zgnatili v mesta, kjer so pri-

čeli s svojo industrializacijo. Po sovjetskih vzorih so se ljudje gnetli po več družin v enem stanovanju. Končno so pričeli tudi sami zidati in pri tem so spoznali, da hiše ne rastejo kot gobe po dežju, temveč je treba dosti denarja in še več dela. Pa so spet po sovjetskih vzgledih gradili razkošna stanovanja, ki so kljub smešno ceni delovni sili stala po 5 in več milijonov dinarjev. Tudi ob najnižji, recimo 3 odstotni obrestni meri bi moralo tako stanovanje prinašati letno vsaj 160.000 do 180.000 din dohodka, kar pomeni mesečno najemninno od 12.500 do 15.000 din. To je resnično povedano polno mesečno plačo kvalificiranega delavca. Pri tem bi za popravila ne ostalo niti dinarja.

Titovski planerji in novotarji so si dolgo belili glave, kako naj tako stanje spravijo v sklad z ekonomskimi načeli. Pa so se domislili prav tistega, kar počenja sleherni »kapitalista« na tem svetu. Za novo leto so obljubili jugoslovanskemu delavstvu in nameščencem 250 odstotni povšek najemnin. Od kje naj najemniki vzamejo denar za take najemnine, tega jim niso povedali; oziroma so jim povedali, da jim bodo zvišali plače za 7. (reci sedem odst.). Tako so postavili razmerje 250 : 7. Ljubljanski »Delo« je postreglo obupanim najemnikom z naslednjimi blagohotnimi nasveti: 1) stisniti je treba pasove; zmanjšati družinske izdatke; 2) Če tega ne zmoreš, povečaj dohodek (kako tega komunistični častnikarji niso povedali, morda tako, da krađeš nekaj več kot si že doslej); 3) da si prebereš boljši zaslužek (na čigav račun, tega ti modriji tudi niso izdali). Morda so postavili tudi še četrto priporočilo, ki ga niso objavili: naj se najemnik vpiše v partijo ali naj opravlja vohunsko službo pri Udbi.

Pri nas bodo sešasoma odpravili »užitni« no navo, ki znaša sedaj 8 lir za liter. Titovci puščajo vinogradniku po 100 litrov vina na osebo neodbadčevnih. Za vsak nadaljni liter pa mora kmet od lastnega pridelka plačati po 25 dinarjev užitnine na liter vina. Z obdavevanjem kmetij pa so pravi mojstri. Moje posestvo je po pridelku skoraj identično s posestvom mojega znanca na oni strani meje. Jaz plačujem vsaka dva meseca po 4.500 lir davka, moj znanec pa je plačal za tri mesece nič manj kot 38.000 dinarjev. Vinškega pridelka pa sploh ne more prodati. Jaz sem vino prodal po 128 lir liter, on ga bo oddal v najboljšem primeru po 38 do 40 din za liter.

Taki so titovski »socialistični darovki« jugoslovanskemu prebivalstvu za novo leto 1960. Jih je pa še mnogo več, o teh pa prihodnjije. Z.J.

čeli s svojo industrializacijo. Po sovjetskih vzorih so se ljudje gnetli po več družin v enem stanovanju. Končno so pričeli tudi sami zidati in pri tem so spoznali, da hiše ne rastejo kot gobe po dežju, temveč je treba dosti denarja in še več dela. Pa so spet po sovjetskih vzgledih gradili razkošna stanovanja, ki so kljub smešno ceni delovni sili stala po 5 in več milijonov dinarjev. Tudi ob najnižji, recimo 3 odstotni obrestni meri bi moralo tako stanovanje prinašati letno vsaj 160.000 do 180.000 din dohodka, kar pomeni mesečno najemninno od 12.500 do 15.000 din. To je resnično povedano polno mesečno plačo kvalificiranega delavca. Pri tem bi za popravila ne ostalo niti dinarja.

TRŽAŠKI PREPIHI

Polstoletne vzgojne metode

Gospod urednik!

Vaš zelo poučen in koristen prikaz slovenske šolske kalvarije v preteklosti in sedanjosti v božični številki »Demokracije« pod naslovom »Resnica o slovenskem šolstvu...« mi je priklical v spomin vzgojno metodo »Tudislovencev« pred skoraj pol stoletjem.

V naši vasi smo imeli poštarja, ki je bil rojen in je prebival v stodoletnem slovenskem naselju. Imel je lepo premoženje, razkošno hišo, vzgledne vrtove z ogromnim rastlinjakom in celo pravi, pravcati park. Samo z orožniškim stražmojstrom, učiteljico in ženo se je lahko razgovarjal v »oboževanju nemščini«. Imel je sina in hčer. S sinom sva bila istih let in skupno bi morala obiskovati tudi ljudsko šolo. Pa je nisva. Sam sem z ostalimi vaškimi šolarji drsal stare klopi, moj poštarški sovrstnik pa je ljudsko šolo opravljal s pomočjo vaše učiteljice kar doma, seveda z nemškimi učnim jezikom. Zaradi zakonite šolske obveznosti v stari Avstriji, je čez vsak ljudskošolski razred opravljal letni izpit.

Odšel je na nemško realko v Gorico, maturiral in tudi tehniko je dovršil na nemški visoki šoli v Brnu. V slovensčinu ni umel napisati niti preprostega stavka. Kljub rojstvu Jugoslavije, je ostal mešanec. To se je dogajalo pred približno sedemdesetimi leti. In danes?

Tudi danes imamo - takoj vsaj pripovedujejo - v Trstu podobne »slovenske družine«. Pa ne morda take, ki so že nekaj

generacij v našem mestu, ampak take, ki so pred nedavnim prispele med nas iz osrčja Slovenije in starši niti ne obvladajo tistega jezika, ki so mu tako hlapčevsko naklonjeni. To je morda tudi edina razlika med l. 1959 in 1914. Morda še ena. Te družine pošiljajo svoje otroke »privatno« v slovensko šolo, izpite čez posamezne razrede pa polagajo otroci drugod...

Moj poštarjev sin je večkrat preklinjal svojega pokojnega očeta, ki ga je oropal pismenosti lastnega jezika in mu grenil življenje...

Brat Francelj

(Nadaljevanje s 3. str.)

preveč gosposka, ali čedna je in zelo močn... Kdorkoli je bil ranjen v nogo, da mu ni več prav za rabo, dobi tako palico popolnoma zastoj... Dobri ljudje so!

Pogledal sem mu v oči; nič žalega ni bilo v njih.

»Pa zdaj? Kam zdaj, Francelj?«

»Pomisli, da sem bil v stiskah! Tudi tam so me vprašali: Kam zdaj? Kje si doma? Treba je bilo namreč povedati, kam da se namerim in kje da ostanem. To vprašanje mi je bilo sila nerodno; in sram me je bilo, ker mu nisem vedel pravega odgovora. »Kje si doma?« Pomislil sem... in kar tako mi je smuknilo na jezik: Popovača na Hrvaškem! Zdar imam napisano, da sem doma v Popovači...«

Smejale se je s prisrčnim zadovoljstvom, kakor da bi bil ukrenil nekaj nadvse imenitnega.

»Popovača... o, koliko je teh Popovač na Hrvaškem! Če v eni ne pojde, pojde morda v drugi. V eni, mislim, da sem že bil nekdo... zdi se mi, Ah, da bi mi le te peruti ne bili izpodfedzali! Sino mi je to švedranje in štorljanje... nagaja mi prav hudo!«

Vstal je, zapel si tanki suknjič ter posegel po palici.

»Kam, Francelj? Kam se ti mudi?«

»V Popovačo! Zdar imam dom... po sili so mi ga dali, radodarni ljudje, ki jih še vprašal nisem! Kadar se ti bo zazdelo, piši v Popovačo!«

Spremil sem ga pod klanec in gledal sem še dolgo za njim, ko je šepal sključen po ledeni cesti ter izgubil v meglo in mraz.

Bog se usmilil, v mojem sreču je bilo nekaj, kar je hotelo suniti na dan, nekaj težkega, velikega in sila bolečnega. In zdaj je na papirju vsakdanja stvar, ki ni vredna, da bi človek trenil zaradi nje. Morda se bo šele iz tisoč in tisočkrat tisoč vsakdanjih stvari porodila prava beseda, ki zdaj še čvka, da pride njen čas.

DAROVI

Za sklad »Demokracije« daruje N. N. 5000 lir. - Iskrena hvala!
Darovi za tiskovni sklad »Demokracije« Dr. T. P. 5.000 lir. - A. Mlekuš 200 lir. - Prisrčna hvala.

Odgovorni urednik:
Prof. IVAN RUDOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - Tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzetta 18-I.
CENA: posamezna številka L. 30.-
Naročnina:
mesečno L. 50.- - letno L. 600.-
Za inozemstvo:
mesečno L. 90.- - letno L. 1000.-
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223

SREČNO NOVO LETO 1960 ZELI

VELOX d. z o. z.
TRST - Ulica F. Rismondo 9 - Telefon 30-100
Zastopstvo in glavna zaloga:
Piva: Puntigam & Reininghaus - Naravna mineralna voda Radenska - Tassoni soda

Svojim cenjenim odjemalcem in prijateljem zeli srečno novo leto
PEKARNA IN SLASCICARNA
TROŠT
TRST - Ulica Ginnastica

STAVBENI MATERIAL, ZELEZNINA IN KOVINE
ALOJZ DANIELI - DANEU
ZELI SREČNO NOVO LETO 1960! OPCINE - Proseška 13

MOTO CIMATI H M W
Izključni zastopnik M. Simič
OPČINE - TEL. 21-322 - TRST

najboljših znamk. Najnovejša MOTORJE SPRINT in SUPER SPRINT 49 cc - ATALA VITTORIA - ženska in moška kolesa.

Dobite tudi nadomestne dele za motorje in kolesa - Cece opline Olajšave pri plačilu.

Vesel Božič in srečno novo leto želi
ZLATAR IN JUVELIR
ANTON ČERNIGOJ
TRŽIČ

Srečno in uspešno novo leto želi svojim cenjenim odjemalcem

TRGOVINA ČEVVLJEV
Donda
TRST - Largo Barriera Vecchia, 5-6

PRILOGA »DEMOKRACIJE«

**Kaj moramo vedeti
o socialnem zavarovanju
kmetovalcev?**

NOVOLETNO DARILO KMETOVALCEM

IZDALA SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA
T R S T
NOVO LETO 1960

Beseda našim kmetovalcem

Ta spis je namenjen kmetovalcem Tržaškega ozemlja. Njegov namen je, da na preprost način razloži zakon o vzajemnem bolniškem zavarovanju kmetov, ki ga je vladni komisar Palamara raztegnil na Tržaško ozemlje z odlokom z dne 27. maja 1959 in je stopil v veljavo 1. julija 1959.

Ker so pri zavarovanju zainteresirani vsi naši kmetje, ki predstavljajo ogromno, skoro stodontno večino vsega kmečkega življa, smo smatrali za potrebno izdati o tem priročnik, ki naj bi ga imel vsak družinski poglavar vedno pri rokah. V njem bo našel vse potrebno o poslovanju Vzajemne blagajne.

Zakon o bolniškem zavarovanju kmetov je temeljnega pomena ne samo s socialnega vidika, ampak za splošni razvoj in obstanek kmečkega sloja sploh. Zato je vredno in potrebno, da se z njim seznanijo vsi, ki jim je usoda našega kmeta pri srcu.

Na koncu se bomo dotaknili še nekaterih problemov, ki se tičejo kmetijstva na Tržaškem in o katerih se v naši javnosti le malo razpravlja. In vendar so naravnost bistvenega pomena za naš obstoj. Prav zato se moramo za ta vprašanja vsi zanimati, zlasti še naši odgovorni in izvoljeni zastopniki v mestu in na deželi.

V upanju, da smo z izdajo tega malega priročnika ustregli splošni želji naših kmetovalcev od

Devina, Krasa in Brega do Lazareta na Miljščini in tudi onih na Goriškem in v Slovenski Benečiji, želimo, da bi prispevek obrodil med našim ljudem obilen sad.

Trst, decembra 1959.

SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA
ZA TRŽASKO OZEMLJE

odsek za kmetijska in gosp. vprašanja

Iz pisarne SDZ ul. Machiavelli 22-II tel. 36275.

Kako posluje «Vzajemna bolniška blagajna» za Tržaško ozemlje

Kakor že povedano, je zakon o bolniškem zavarovanju kmetov na Tržaškem deloma stopil v veljavo 1. julija letošnjega leta. Z 29. oktobrom 1959 pa je Vzajemna bolniška blagajna začela poslovati v popolnem obsegu, to je z raztegnitvijo splošne zdravniške in babiške pomoči na družinske poglavarje in člane njihovih družin. Od tega dne dalje imajo vsi zavarovanci pravico do brezplačnih zdravniških pregledov ali zdravljenja po specialistih ter, kar je zelo važno, pravico do brezplačne oskrbe v bolnišnici.

Kdo ima pravico do zavarovanja?

Pravico do bolezenskega zavarovanja ter raznih oblik zdravstvene pomoči imajo vsi samostojni kmečki gospodarji, najemniki, dedni zakupniki in užitarji, ki se izključno ali v glavnem posvečajo obdelovanju zemlje ali reji živine. Poleg

družinskih poglavarjev pridejo v poštev tudi tisti družinski člani, ki so kakorkoli *običajno* zaposleni na posestvu ali so njim v breme. To pomeni, da kmečko delo ne sme biti postranski posel, ampak mora biti *glavni poklic* prizadetih. Izključeni so tisti člani, ki so zaposleni v drugih panogah in torej že zavarovani pri drugih javnih ustanovah.

OSTALI POGOJI: družinski člani imajo pravico do zavarovanja, če celotna delovna sila družine presega vsaj 50% dela, ki je potrebno za redno obdelovanje posestva. Ker gre pri nas na Tržaškem, Goriškem in v Benečiji v glavnem za srednja ter mala posestva, zgornje določilo skoraj ne prihaja v poštev. Bolj važno je v tem oziru določilo, da mora družina posedovati ali imeti v zakup ali najemu vsaj toliko zemljiške površine, da je za njeno obdelovanje potrebnih vsaj *30 moških delovnih dni na leto*, če hoče uživati pravico do bolezenskega zavarovanja.

To je najmanjša potrebna količina delovne sile na leto, ki jo določa zakon, pod katero pravica do bolniškega zavarovanja ne pride več v poštev, ampak enostavno ugasne.

Ugodnosti zavarovancev

Vsi kmetovalci, ki imajo potrebne pogoje in so vključeni v posebni izkazniki, ki jim jo je dostavila na dom »Vzajemna bolniška blagajna«, imajo pravico do naslednjih ugodnosti: zdravstvena pomoč na domu in v ambulatoriju, oskrbo v bolnišnici, zdravljenje pri specialistih ter babiško pomoč.

1.) *Splošna zdravstvena pomoč na domu in v ambulanti.*

Kdor potrebuje zdravnika ali specialista, se lahko zateče v ambulatorij Bolniške blagajne v Trstu, ulica Montanelli 3, vsak dan od 8.30 do 12 ure. Lahko si tudi pokliče zdravnika na dom, toča le v primeru, če je bolnik tako oslabeled, da ne more osebnó k zdravniku v ambulanto.

Vodstvo Bolniške blagajne bo v kratkem ime-
novalo za vsako večjo vas ali za več bližnjih vasi
skupaj zdravnika, ki bo na kraju samem opravljaj
zdravstveno službo bodisi v občinskih ali drugih
ambulantah, bodisi na domu upravičencev. Med-
tem naj se prizadeti ravnajo takole: Tisti, ki pre-
bivajo na področju občine Trst, naj se za zdrav-
niške preglede obračajo na ambulanto Bolniške
blagajne v Trstu, v slučaju potrebe ali sile na naj-
bližjega zdravnika. Isto velja za pomoč na domu.
Na sedežu blagajne so na vpogled naslovi zdrav-
nikov, ki so pripravljene nuditi pomoč na domu.

Kmetovalci in njihove družine iz okoliških
občin (*Devin-Nabrežina, Zgonik, Repentabor, Do-
lina in Milje*) se lahko obračajo do zdravnikov v
njihovih občinah, ki so jim najbliži.

Ko odhajamo k zdravniku ali ga pokličemo
na dom, mu moramo vedno pokazati izkazilo, da
smo vpisani v bolniško blagajno. Zdravnika lahko
tudi prosimo za njegov naslov ali telefonsko šte-
vilko, da ga v potrebi ponoči ali podnevi lahko
tako pokličemo.

2.) Oskrba v bolnišnici

Če je bolezen resna, da bolniku ni mogoče po-
magati doma ali da bolezen zahteva trajno zdrav-
nikovo prisotnost, predvideva zakon o Vzajem-
nih kmetjskih bolniških blagajnah brezplačno o-

skrbo v bolnišnici. V tem primeru se mora zavarovanec prej oglasiti pri uradnem zdravniku blagajne. Če tā ugotovi, da je prošnja upravičena, ga pošlje na zdravljenje v bolnišnico.

V slučaju pa, da kdo nenadoma nevarno zboli, je dovoljen takojšen prevoz v bolnišnico, a prej moramo k bolniku poklicati uradnega zdravnika blagajne, da ugotovi, če je to res potrebno in neodložljivo. V nasprotnem primeru Bolniška blagajna ne prevzame stroškov oskrbe.

Izključene bolezni

Od oskrbe v bolnišnici so izključeni naslednji primeri:

- a) nalezljive bolezni (tuberkuloza, rak in podob.);
- b) poklicne bolezni ter nezgode pri delu. V teh primerih poskrbi za bolnika I.N.A.I.L. (Državni zavod za zavarovanje proti nezgodam na delu);
- c) duševne bolezni, ki zahtevajo oskrbo v umobolnici pri Sv. Ivanu. V tem primeru so stroški navadno v breme občin ali pokrajine.

Kot razvidno, so v navedenih primerih dolžne za bolnika poskrbeti druge ustanove.

3.) Pomoč zdravnikov specialistov

Za navadne zdravniške preglede so na razpolago zdravniki za splošne bolezni. Če pa kdo želi opraviti pregled pri strokovnjakih za razne bolezni (za oči, grlo, ušesa, nos, srce itd.), se mora prizadeti najprej zglasiti pri zdravniku blagajne v Trstu (ul. Montanelli3), da ta ugotovi, če je nje-

gova zahteva upravičena. Isto velja za pregled z žarki x.

4.) *Babiška pomoč na domu*

Glede te pomoči predvideva zakon pomoč babice ali zdravnika pri porodu na domu. Žene se lahko tudi pred in po porodu zatekajo za pomoč k poklicnim babicam, ki prebivajo v njihovem kraju.

Zavarovanke imajo pravico do oskrbe v bolnišnici samo, če je porod nepravilen ali nevaren. Prav tako bodo porodnico poslali v bolnišnico pred ali po porodu, če to zahteva zdravnik, ki jo ima v oskrbi. = Kdor želi babiško ali zdravniško pomoč pri porodu, je dovolj, da pokliče babico ali zdravnika. V načrtu je ureditev nujne zdravniško=babiške dnevne in nočne službe. Imena babic in zdravnikov bodo posebej objavljena.

Do vseh teh oblik zdravstvene pomoči imajo pravico vsi kmečki družinski poglavarji in člani njihovih družin, ki so vpisani v »obrazcu CD 4«, ki nadomešča knjižico za bolniško zavarovanje.

Kako je z zdravili?

Opozarjamo, da kmečka bolniška blagajna ne nudi lekarniške pomoči, to je ne daje zaenkrat še brezplačno zdravil. Zaradi tega si morajo prizadevati kupovati zdravila sami na lastne stroške.

Bolniška blagajna lahko daje tudi zdravila, a si mora prej preskrbeti potrebna sredstva. Ker pa zaenkrat država ne namerava povečati svojega prispevka, si potrebnih sredstev ne more preskrbeti drugače kakor z naložitvijo večjih prispevkov zavarovancem.

O obsegu dopolnilnega prispevka sklepa in odloča *Upravni svet*, ki ga *volijo kmečki poglavarji vsaka tri leta*. Na Tržaškem bodo tak odbor volili prihodnje leto, mogoče že spomladi, ko potече doba začasne komisarske uprave. *Izvoljeni zastopniki bodo zato morali zelo dobro poznati želje, potrebe, koristi in finančno zmožljivost naših kmetovalcev ter biti z njimi v stalnem stiku.*

Upajmo, da bodo kmečki zavarovanci kmalu tudi v tem oziru izenačeni z industrijskimi delavci, ki prejemajo večino zdravil zastonj.

Nekaj navodil

- 1) Vselej kadar greš na pregled k zdravniku ali ga pokličeš na dom, mu moraš vedno pokazati izkazilo, da si vpisan v bolniško blagajno.
- 2) Uradni zdravnik Vzajemne kmečke bolniške blagajne v Trstu je zaenkrat primarij dr. Darij Vitturelli. Zavarovancem je na razpolago vsak dan od 9 do 11 ure na sedežu blagajne.
- 3) Sedež Bolniške blagajne je v ulici Montanelli 3 (nad Starim sv. Antonom) v Trstu. Uradi so za občinstvo odprti vsak dan od 8.30 do 12 ure. Za vsa pojasnilo, ki jih potrebujete, se obrnite na te urade. Vse svoje zadeve lahko opravite *po slovensko*. Nikdar se ne silimo razgovarjati se v jeziku, ki ga zadostno ne obvladamo!
- 4) Zavarovanci niso zdravnikom, specialistom in bobicam dolžni plačati ničesar za njihove usluge. Za to poskrbi Bolniška blagajna, ki je z njimi v pogodbi.
- 5) Zdravnika lahko prosite za naslov in telefonsko številko, da ga v slučaju nujne potrebe lahko takoj najdete ali pokličete.

Prispevki k vzdrževanju «Bolniške blagajne»

Stroški za vzdrževanje in poslovanje Vzajemne bolniške blagajne gredo deloma v breme zavarovancev, deloma v breme države. Država prispeva za vsakega zavarovanca 1.500 lir letno, kar znaša približno polovico preračunjenih stroškov za vsakega, ki je zavarovan. Ostalo drugo polovico prispevajo *kmečki gospodarji sami*.

Kako se odmerjajo prispevki zavarovancev?

Ta vzajemnostni prispevek se odmerja na podlagi delovnih dni, potrebnih za obdelovanje posestva ter v razmerju števila družinskih članov. Več zemlje, ki jo kdo ima in več družinskih članov je zavarovanih, več tudi plačuje.

Prispevek za vsak delovni dan znaša 12 lir letno. Prispevek za vsakega družinskega člana znaša 750 lir na leto.

Primer: Vzemimo srednjo kmečko družino, ki ima pet članov in štiri hektarje zemljišča. Ta družina bo plačevala na podlagi števila članov 3.750 lir (750×5), na podlagi delovnih dni 3.840 lir (80 delovnih dni $\times 4$ ha = 320 delovnih dni $\times 12$ lir = 3.840 lir). Skupno 7.590 lir letno.

Prispevke bo odmerjal in izterjal tržaški urad za poenotene prispevke v kmetijstvu.

Posebnosti Vzajemne bolniške blagajne v Trstu

- 1) Za vse občine Tržaškega ozemlja (Trst, Devin Nabrežina, Zgonik, Repentabor, Dolina in Mi

lje) obstoja ena sama Vzajemna pokrajinska blagajna, ki opravlja naloge občinskih in pokrajinske bolniške blagajne. V ostalih pokrajinah Italije ima vsaka občina lastno bolniško blagajno.

- 2) Tržaške bolniške blagajne ne vodi še po kmečkih poglavarjih izvoljeni upravni odbor, ampak jo za dobo enega leta (do 1. julija 1960) vodi komisar dr. Gaetano Gardo, ki ga je imenoval dr. Palamara.

Kako bo po 1. juliju 1960?

Po preteku obdobja komisarske uprave (12 mesecev), bodo v smislu zakona z dne 22. novembra 1954, št. 1136, objavljenega v ital. Uradnem listu, št. 285 z dne 13. decembra 1954, volitve *upravnega sveta*, ki ga bo sestavljalo *enajst* zastopnikov neposrednih obdelovalcev. Volilno pravico bodo imeli samo *družinski poglavarji-gospodarji*.

Naloge upravnega sveta

Izvoljeni upravni odbor odloča o vseh vprašanjih, ki se tičejo Bolniške blagajne, odobri proračune in obračune, odloča o raztegnitvi zavarovanja tudi na lekarniško pomoč in s tem v zvezi tudi odmero dopolnilnega prispevka ter iz svoje srede izvoli *izvršni odbor*.

Želimo, da se naši kmetje v svojo lastno korist pravočasno seznanijo z nalogami upravnega sveta in odbora.

Člen 4. odloka vladnega komisarja z dne 27. maja 1959, s katerim je raztegnil na Tržaško ozem-

lje zakon o vzajemnem bolniškem zavarovanju za neposredne obdelovalce, pravi: Odbor Pokrajinske vzajemne blagajne je dolžan:

- a) sestavljati proračune in obračune za razne vrste poslovanja bolniške blagajne;
- b) skrbeti za redno opravljanje zdravstvene in morebitne lekarniške službe vzajemne blagajne;
- c) sprejemati v službo in odpuščati osebe ter upravljati z njim z izjemo ravnatelja v skladu s predpisi vsedržavne zveze;
- d) sestavljati kvalifikacijsko spričevalo za ravnatelja;
- e) izdajati upravne ukrepe, ki so potrebni v korist blagajne tudi glede vpisanih zavarovancev;
- f) odobravati dobavne pogodbe;
- g) končno reševati pritožbe zavarovancev glede splošne pomoči na domu ali v ambulatorju in glede porodniške pomoči ter rekurze v prvi stopnji glede uslug bolniške in specialistične pomoči;
- h) sklepati o vsakem drugem predmetu, ki mu ga predloži predsednik.

V primeru nujnosti sme odbor sprejeti ukrepe, ki pristojajo upravnemu svetu, pa mu jih predložiti za potrditev v prvi naslednji seji.

Zaključki

Kot razvidno imata upravni svet in izvršni odbor zelo pomembne naloge in oblast. Kmečki zastopniki, ki bodo izvoljeni v upravni svet, bodo

takorekoč upravljali in razpolagali s prispevki kmetovalcev in države.

Ker gre v prvi vrsti za življenske interese naših kmečkih družin, morajo v omenjenih organih imeti glavno besedo slovenski kmetje.

O zadevi bodo naši kmetovalci še podrobneje obveščeni.

PROBLEMI KMETIJSTVA na Tržaškem

Kmetijsko zavarovanje za slučaj bolezni pomeni v resnici zelo važno socialno pridobitev kmečkega sloja. Koliko slučajev je bilo, da je prišla v hišo kruta bolezen in pobrala še tisto malo prihrankov, ki jih je družina s trdim delom spravila skupaj ter jih namenila za vse lepše načrte in naložbe. Toda oblast je neizprosna; v zemljiških knjigah so našli zapisano, da je hišni gospodar posestnik in da zato lahko plača bolnišnici stroške. Vsi se še spominjamo prežalostnega dogodka, ko je spomladi letos 70letni oče z Domja z nožem pokončal svojega sina v umobolnici pri Sv. Ivanu v Trstu.

Čemu navajamo ta slučaj? Ne, da bi hoteli koga obdolževati, ampak pokazati na primer, kako skrajno nesocialno je bilo zahtevati od kmeta, ki ni imel drugega kot hišo in nekaj zemljišča, ogromno vsoto za oskrbo lastnega nesrečnega sina v umobolnici. To je isto kot ga pognati na boben, ga prisiliti, da proda svoje posestvo, edini vir do-

hodkov in tako pomnožiti množico proletarcev = nemaničev.

Toda naše vodilno načelo je, da mora kmet biti in ostati na svoji zemlji svoj gospod!

Reven kmet, revna dežela in tudi reven kralj

Tako je zapisal v predpreteklem stoletju francoski gospodarski pisatelj Quesnay in ni pretiraval. Države so v zadnjih 150 letih podpirale nastajajočo industrijo in pri tem zanemarjale kmetijstvo. Prepuščale so kmeta takorekoč samemu sebi, tako da je danes dohodek kmečkega delavca-gospodarja najnižji od vseh ostalih kategorij.

Na kongresu neposrednih obdelovalcev aprila v Rimu so statistično ugotovili, da znaša srednji dnevni dohodek kmečkega delavca komaj 980 lir medtem ko se dohodek ostalih delavcev v industriji in drugod vrti okrog 1720 lir dnevno.

Zato je danes glavni problem kmetijstva, da se ta velika razlika med dohodki v kmetijstvu in industriji izravna in odpravi. Šele tedaj se bo zaustavil beg z dežele v mesto ter se bo naš kmečki človek osvobodil občutka manjvrednosti. Ne smemo namreč pozabiti resnice, da, dokler bo človeku ukazoval želodec, *predstavlja kmetijstvo po svoji naravni koristnosti in socialni funkciji še vedno podlago vsemu narodnemu gospodarstvu.*

S čim bi se delavec v industriji hranil, če bi kmetje prekrižali roke in stavkali, na primer pol leta?

POMEN KMETIJSTVA

Ko so leta 1956 nastale homatije v zvezi s Sueškim prekopom, je takoj poskočila cena bencinu; tako važen je petrolej v moderni industriji.

Podobno je s prehrano ljudi. Stroj rabi nafto ali premog, človek pa v materialnem oziru živi od kruha, pogonsko sredstvo mu je vsakdanja hrana.

Prav zato je v družbenem interesu podpreti one, ki s svojim delom pridelujejo hrano sebi in drugim. Kmečki stan v urejeni družbi velja za osnovo družbe, za jedro narodnega zdravja in vir narodnih ter naravnih sil.

POTREBNI UKREPI

Kmeta je treba osvoboditi občutka manjvrednosti ter mu s primernimi ukrepi zagotoviti dostojno življenje na svoji zemlji. Za dosego tega cilja ni zadostna več samo dobra volja kmetovalcev, potrebna je tudi finančna in moralna pomoč države.

1) *PREUREDITI JE TREBA SEDANJI DAVČNI SISTEM*, ki je zastarel in socialno krivičen. Davki se odmerjajo namreč še po starem kriteriju, kakor da bi bili naši kmetovalci posestniki kapitalisti; kraška in druga gola zemljišča na Tržaškem se taksirajo po istem merilu kakor ona v ravni in rodovitni Furlanski ravnini.

V resnici pa so na slabšem kot odvisen delavec v katerikoli drugi panogi. S svojim trdim delom kmečki ljudje komaj, komaj ohranjanjo svoja premoženja.

Že nad dosedanjimi davščinami se kmetje pritožujejo in zahtevajo odpis davkov zaradi pogostih slabih letin in vremenskih nezdod. Če bi jim naložili še večja bremena, bi še ti, ki so ostali, zapustili zemljo ter odšli v mesta in v tujino.

Skrajni čas je bil, da se je vlada odločila do leta 1963 postopno odpraviti občinski davek na vino (»dacij«) začevši s 1. januarjem 1960.

S 1. januarjem 1960 bo odpravljen pokrajinski in občinski pribitek na davek od kmetijskih dohodkov.

2) = **KREPITI TER OHRANITI JE TREBA KMETIJE, KI ŽE OBSTOJAJO** ter nadaljevati s podeljevanjem kreditov in prispevkov pri obnavljanju kmečkih poslopij in mehanizaciji kmetijstva. Po možnosti bi morali razširiti državni prispevek pri nakupu nadaljnjih strojev in vozil, ki so kakorkoli potrebni pri obdelovanju in spravljanju pridelkov domov in na trg. Na primer pri nakupu majhnih kamijončkov tipa »Ape« in »Leončino«, za prevoz pridelkov, sadja in zelenjave s polja domov ter na trg v mesto.

V ta namen naj se ustanovi poseben sklad, ki naj usposobi naše kmetijstvo, da bo lahko stopilo v korak z ostalimi v okviru porajajočega se Skupnega tržišča.

Zato ne moremo razumeti, kako morejo nekateri krogi priti s tem v zvezi na dan z zahtevami po ustanovitvi kakih 300 do 400 novih kmetij, opremljenih z najmodernejšimi stroji in drugimi tehničnimi pripomočki za najbolj hitro in donosno obdelovanje zemlje. Posledica tega bi bil propad ostalih kmetij in porušeni bi bili vsi pogoji za konkurenco.

Zato smo odločno nasprotni podobnim načrtom, ker bi se z njihovo uresničitvijo ustvaril podoben položaj kot v sosedni »socialistični« državi, kjer imajo državna posestva in zadruga na

razpolago vse mogoče stroje in umetna gnojila, dočim jih samostojen kmet nima, ker jih ne samo ne zmore kupiti, ampak jih kupiti ne sme. Zato je prisiljen vstopiti v »kooperacijo« v zadrugo ali pa zapustiti polje.

Najprej naj se modernizirajo in mehanizirajo obstoječa posestva; naši kmetje se pri tem ne bodo branili pomoči države. Šele potem, če bo potrebno, naj se ustanavljajo nova posestva in kmetije z državnim denarjem.

3) **STROKOVNA VZGOJA.** Tudi to vprašanje je temeljne važnosti za izboljšanje usode kmetijstva na Tržaškem. Po vaseh je treba prirediti večerne kmetijske tečaje v slovenščini. Najbolj primeren čas za to so zimski meseci. Ustanovi naj se vsaj ena kmetijska strokovna šola v slovenskem jeziku.

4) **PREGLEDATI JE TREBA SEDANJE RAZMERJE CEN KMETIJSKIH PRIDELKOV** na drobno in na debelo, ki je v očitno škodo proizvajalcev in potrošnikov. Posledica tega je, da kupuje potrošnik na primer sadje in zelenjavo vedno po visokih cenah, kmet in vrtnar pa prodajata svoje pridelke skoro vedno po nizki ceni. Ni pravično, da prodajalec več zasluži kot proizvajalec in da zaradi tega trpita tako proizvajalec kot potrošnik.

To so glavni problemi, ki jih bo treba v bodočnosti urediti, če hočemo ohraniti sedanjo zaosilitev v kmetijstvu ter obdržati ljudi na rodni zemlji.

KMETIJSKI ODSEK
SDZ ZA TRZASKO OZEMLJE